

อนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กใน ทศวรรษหน้า

The Future of Educational Supervision in the Next Decade for the Small Primary Schools

พิจารณ ดิษฐประชา Pijarn Ditpracha

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Mahamakut Buddhist University Thailand

Corresponding author, e-mail: kentajarn@gmail.com

Received January 17, 2025; Revised January 23, 2025; Accepted: January 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า เป็นการวิจัยอนาคต ด้วยเทคนิคดีอีเอฟอาร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง คือค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการนิเทศ ควรมีการนิเทศที่เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ เน้นการใช้ระบบการบริหารงานโรงเรียนเป็นฐาน (SBM) และวงจรคุณภาพ PDCA เน้นความร่วมมือและทำงานเป็นทีม 2) จุดมุ่งหมายการนิเทศ ควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและเทคนิคการสอนส่งเสริมการทำวิจัย การสร้างนวัตกรรมการสอน เน้นสร้างขวัญกำลังใจ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร 3) บทบาทผู้นิเทศ ควรเข้าใจบริบทของสถานศึกษาเป็นอย่างดี สามารถชี้แนะการปฏิบัติงานได้ครอบคลุมทุกด้าน มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี 4) ขอบข่ายการนิเทศ ควรเน้นการบูรณาการเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ท้องถิ่น พัฒนาคุณลักษณะและสมรรถนะของผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 5) รูปแบบการนิเทศ ควรใช้การนิเทศแบบผสมผสาน มีความยืดหยุ่น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา 6) เทคนิคการนิเทศ ควรเน้นการใช้สุนทรียสนทนา การโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้รับการนิเทศ ประยุกต์ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ในการนิเทศ และ 7) การประเมินผลการนิเทศ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติของการนิเทศ ด้วยวิธีการประเมินตามสภาพจริง และมีการประเมินหลายระยะ

คำสำคัญ: การนิเทศ; อนาคตภาพ; โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This dissertation aims to study the future of educational supervision in the next decade for the small primary schools. The methodology applied in this study was Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) technique. Data analysis uses

statistics. Measuring central tendency these are the median, the mode and the range between quartiles (interquartile range). The results of research were found that 1) The principle of supervision was found that there should be supervision that focuses on the development of educational quality as the main priority, emphasizing the use of the school - Based Management and the PDCA quality cycle, emphasizing cooperation and teamwork. 2) The purpose of supervision was found that academic leadership and teaching techniques should be developed to promote research, create teaching innovations, focus on building morale and good relationships among personnel. 3) The role of supervisor was found that should have a good understanding of the context of the educational institution, be able to provide guidance on operations covering all aspects, have good communication skills. 4) The scope of supervision was found that should be placed on combining the contents and methods of learning management with local knowledge, cultivating learners' characteristics and abilities through learner-centered learning management. 5) The formats of supervision were found that comprehensive and flexible communication should be used to support and promote the effective development of teaching, while taking into account the background of the school. 6) The techniques of supervision were found that should be placed on the use of aesthetic, coaching and mentoring to support the development of the potential of the supervisee, and the application of innovative technology and artificial intelligence in supervision. 7) The assessment of supervision was found that should be carried out systematically and comprehensively in all dimensions of supervision. Using real-world evaluation methods and multiple evaluation stages.

Keywords: Supervision; The future; Small primary school

บทนำ

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักในการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในสังกัดรวมทั้งหมด 29,152 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 15,327 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.58 มีสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้ 1) ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาค่อนข้างต่ำ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนต่ำกว่า 300 คน) มีจำนวนร้อยละ 2 อยู่ในระดับปรับปรุง ร้อยละ 67.91 อยู่ในระดับพอใช้ และร้อยละ 29.94 อยู่ในระดับดี และเมื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในทุกช่วงชั้น ในทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนโรงเรียนขนาดอื่น 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ สภาพบริบทของการคมนาคมที่ผ่านมา นับว่าไม่ค่อยสะดวกมากนักรัฐบาลจึงจำเป็นต้องตั้งโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประชากรที่อาศัยอยู่ แต่

ปัจจุบันความจำเป็ดังกล่าวได้ลดลง ประกอบกับประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเรียน ที่ย้ายติดตามผู้ปกครองไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น จึงส่งผลทำให้เกิดโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐานค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน สูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่นๆ นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ อยู่บนภูเขาสูง บนเกาะ จึงทำให้นักเรียนมีปัญหาในการเดินทาง นอกจากนี้ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กบางส่วนขาดทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียน ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียน 3) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น และมีจำนวนนักเรียนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาเต็มความสามารถเพราะครูมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้นี้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งสาเหตุมาจากได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด และที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) โรงเรียนขนาดเล็กตั้งอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพ ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน และ 5) ปัญหาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ การขาดแคลนครู (ทั้งๆ ที่อัตราส่วนครูต่อนักเรียนของทั้งประเทศก็ไม่ต่างจากอัตราส่วนของประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย) จำนวนครูไม่ครบชั้น ครูไม่ครบตามรายวิชาเอก ต้องใช้ครูวิชาเอกอย่างหนึ่งไปสอนอีกวิชาเอกหนึ่ง มีปัญหาครูย้ายออกบ่อย ครูขาดขวัญและกำลังใจ และครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ จึงส่งผลทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายการพัฒนาการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะการนิเทศและติดตามผล ภายใต้บริบทที่ขาดแคลน และความไม่พร้อมหลายๆเรื่อง หากมีผู้คอยแนะนำ ช่วยเหลือระหว่างดำเนินงาน จะช่วยให้โรงเรียนเหล่านั้นพัฒนาได้เร็วขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศติดตามผล ผลจากการนิเทศติดตามจะช่วยเสริมจุดเด่นและแก้ไข จุดด้อยของโรงเรียน นอกจากนั้นยังช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาส และปิดกั้นอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการทำงานของโรงเรียน การนิเทศเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการติดตามผลการดำเนินงานจะช่วยให้สามารถเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดอ่อนได้อย่างทันทั่วทั้ง จากสภาพปัญหาภายในโรงเรียนขนาดเล็กที่เกิดขึ้น พบว่าการดำเนินการนิเทศโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะหน่วยงานต้นสังกัด หรือสำนักงานเขตพื้นที่ยังขาดความชัดเจนในการนิเทศ ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยศึกษานิเทศก์, 2562)

ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนโยบายมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จำเป็นต้องมีการนิเทศที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาและบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการแนะนำช่วยเหลือครู ให้สามารถจัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศนั้นอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพซึ่งกันระหว่างผู้ นิเทศและผู้รับการนิเทศ การนิเทศการศึกษาจัดขึ้น เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น นั้นจะขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู ตลอดจนเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ศึกษานิเทศก์ นำมาใช้ในการนิเทศการศึกษาโดยให้ครูมีโอกาสค้นคว้างานที่จะต้องทำ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความงอกงามขึ้น เมื่อได้เรียนรู้และมีความเจริญงอกงามแล้วย่อมจะารู้จักปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน และอภิ สรรค์ ภาชนะวรรณ, 2561) กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนการ จัดการศึกษาของครูให้บรรลุเป้าหมาย การนิเทศการศึกษากับการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการพัฒนา คุณภาพการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่ต้องมีการดำเนินการ ควบคู่กันไปเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาชาติและ เป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยศึกษานิเทศก์, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นศึกษานิเทศก์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศ และพัฒนาการนิเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศสำหรับโรงเรียน ขนาดเล็ก เพื่อส่งผลต่อคุณภาพที่ดีของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งกำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ เป็นอย่างมากในปัจจุบัน และเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศโรงเรียนขนาดเล็กให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษานาถภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษ หน้า โดยครอบคลุมในประเด็นของ หลักการนิเทศ จุดมุ่งหมายการนิเทศ บทบาทผู้ นิเทศ ขอบข่าย การนิเทศ รูปแบบการนิเทศ เทคนิคการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ และใช้เป็นแนวทาง การพัฒนาการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการดังนี้

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยในครั้งนี้ ได้มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง กำหนดจำนวนโดยอิง ตามเกณฑ์ขั้นต่ำของ Thomas Macmillan เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดย ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งหมด 17 คน ซึ่งนับว่ามีความเหมาะสมในการใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างตาม การใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีการกำหนดคุณสมบัติ ตำแหน่ง ประสพการณ์การทำงานตามสายงาน เกณฑ์การคัดเข้า เกณฑ์การคัดออก เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ตรง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดีที่สุด และมีความหลากหลาย ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา แบ่งเป็น 3

กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 ศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) โดยนำข้อมูลที่ศึกษาจากบทที่ 2 มาเป็นกรอบและแนวทางให้ครอบคลุมในประเด็นเกี่ยวกับอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า ครอบคลุม 7 ประเด็น คือ หลักการนิเทศ จุดมุ่งหมาย บทบาทผู้นิเทศ ขอบข่ายและภาระงานการนิเทศ รูปแบบของการนิเทศการศึกษา เทคนิคการนิเทศ เครื่องมือและการวิเคราะห์ผลการนิเทศ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์รอบที่ 1

2. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) รอบที่ 2 ที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่สรุปจากการสัมภาษณ์ (Protocol) รอบที่ 1 จนได้ประเด็นสภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า จำนวน 148 ข้อ

3. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) รอบที่ 3 ได้จากการปรับปรุงข้อคำถามจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธี EDJR เพื่อเก็บข้อมูลอย่างครอบคลุม โดยเริ่มจากการติดต่อผู้เชี่ยวชาญผ่านหลายช่องทาง พร้อมส่งเอกสารประกอบเพื่อให้เตรียมตัวล่วงหน้า จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ในรอบแรก โดยใช้การสรุปสะสมเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ต่อมาในรอบที่สอง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มใหม่ ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบและวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ สุดท้ายในรอบที่สาม ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคำตอบรอบก่อนหน้าเพื่อยืนยันหรือปรับปรุงความคิดเห็น หากค่าพิสัยไม่เปลี่ยนแปลงมากจึงยุติการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ผู้เชี่ยวชาญ 17 คนเป็นหน่วยวิเคราะห์ โดยข้อมูลรอบแรกวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดกลุ่มประเด็นนิเทศ 7 ด้าน ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พร้อมใช้เกณฑ์แปลผลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของความคิดเห็น ในกระบวนการ EDJR ใช้การเก็บข้อมูล 3 รอบ ซึ่งเพียงพอสำหรับความน่าเชื่อถือ หากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แสดงความเป็นฉันทามติ จะยุติการวิจัย

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ พบว่าผลการวิจัยเรื่อง อนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า ผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักการนิเทศ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกข้อจำนวน 17 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) โดยการนิเทศในอนาคตควรมีระบบการบริหารงานโรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ใช้วงจร PDCA มีการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกระดับ และสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบ

ประชาธิปไตย บนพื้นฐานความเสมอภาคและยึดหยุ่น พร้อมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและการบริหารทรัพยากร 4Ms เพื่อบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การนิเทศเน้นการพัฒนาครูทั้งด้านเทคนิคการสอน การใช้สื่อ และการมีส่วนร่วมในนโยบาย โดยให้ความสำคัญกับมนุษยสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและยั่งยืน ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผ่านความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม

2. จุดมุ่งหมายการนิเทศ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อจำนวน 19 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ พัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนการสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาบุคลากรให้มีความภูมิใจในวิชาชีพ รวมถึงสร้างความมั่นใจในสายงานครูและบุคลากรทางการศึกษา การนิเทศยังเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พร้อมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของพลเมืองโลกที่ดี การนิเทศยังช่วยสร้างขวัญกำลังใจ สัมพันธภาพ และความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมีความยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพครู การบริหารจัดการที่โปร่งใส และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ

3. บทบาทผู้นิเทศ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อจำนวน 28 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) ในอนาคตผู้นิเทศควรมีบทบาทสำคัญในด้านความเข้าใจบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมทั้งพัฒนาตนเองจนมีสมรรถนะในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมในการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศต้องมีบทบาทเป็นทั้งโค้ชที่เลี้ยง และวิทยากรที่สามารถแนะนำ สาธิต และส่งเสริมให้ครูมีความมั่นใจและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนมีความสามารถในการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี นอกจากนี้ ผู้นิเทศยังต้องสามารถประสานงาน พัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ และใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสื่อสารและนิเทศผ่านสื่อสังคมออนไลน์

4. ขอบข่ายการนิเทศ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อจำนวน 21 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) ในอนาคตควรมุ่งเน้นการบูรณาการเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อบริบทชุมชนและวิถีชีวิตของผู้เรียน ผู้นิเทศควรเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรในการจัดการเรียนรู้เชิงลึก การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนานวัตกรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการนิเทศและประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ควรส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาในอนาคต

5. รูปแบบการนิเทศ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 27 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) ระดับมากจำนวน 1 ประเด็นย่อยในอนาคตควรผสมผสานหลากหลายวิธี เช่น การนิเทศตัวต่อตัว (Face-to-Face) การใช้เทคโนโลยีออนไลน์ เช่น Zoom, Meet, และสื่อสังคมออนไลน์) และการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม การนิเทศแบบพัฒนาตนเอง (Self-Directed Professional Development) สำหรับครูที่มีความเชี่ยวชาญ และการนิเทศแบบร่วมมือ (Cooperative Professional Development) เพื่อสร้างทีมพัฒนา นอกจากนี้ยังควรใช้กระบวนการ POLCA, PIDRE และ PLC ในการวางแผนและประเมินผล และเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่สร้างศรัทธาและแรงจูงใจ รวมถึงการใช้การวิจัยและข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การนิเทศควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะของครูและสถานศึกษา พร้อมส่งเสริมความพยายามและศักยภาพในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้นและยั่งยืน

6. เทคนิคการนิเทศ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 17 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) และในระดับมาก 3 ข้อ ในอนาคตควรมีความหลากหลายและทันสมัย โดยใช้เทคนิคเชิงบวก เช่น สนุกสนทนา การสะท้อนเปรียบเทียบความสำเร็จ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและสร้างเครือข่าย รวมทั้งการใช้กระบวนการ Coaching และ Mentoring เพื่อช่วยสอนและแนะนำตามศักยภาพของครู เทคนิคการนิเทศแบบ Peer Supervision และการเปิดชั้นเรียน (Lesson Study Open) ก็เป็นวิธีที่ดีในการสร้างสมรรถนะร่วมกัน การใช้ PLC และการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยในสถานศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาครู เทคนิคการนิเทศที่หลากหลายนี้จะช่วยให้การพัฒนาผู้รับการนิเทศสามารถปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การประเมินผลการนิเทศ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ จำนวน 15 ข้อ (ค่ามัธยฐาน=5, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์=0) ในอนาคตควรมีการบริหารเชิงระบบ โดยกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน พร้อมกับตัวชี้วัดและเครื่องมือที่เหมาะสม การประเมินควรแบ่งเป็นสองประเภทหลักคือ การประเมินตามเป้าหมายของ สพฐ. และตามเป้าหมายของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการประเมินแบบสภาพจริง (Authentic Assessment) และการรับฟังข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียนและผู้มีส่วนร่วม นอกจากนี้ ควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อประเมินความต้องการและผลลัพธ์ของการนิเทศ ผ่านการประชุมและการสังเกตการสอน รวมถึงการวิเคราะห์ผลเพื่อปรับปรุงการนิเทศ รายงานผลการนิเทศต้องสรุปอย่างชัดเจนเพื่อกระตุ้นการพัฒนาและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักการนิเทศ ควรใช้มีระบบการบริหารงานโรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ใช้วงจรคุณภาพ PDCA บุคลากรมีความร่วมมือ มีกระบวนการส่วนร่วมครอบคลุมงานทุกฝ่าย มีคณะทำงานเป็นทีมเชื่อมโยงกันทั้งผู้บริหารระดับสูง กลางและล่าง ในหน่วยงานมีการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบประชาธิปไตย บนพื้นฐานการยอมรับให้เกียรติ เคารพความแตกต่างซึ่งกันและ

กัน ความเท่าเทียม ความมีอิสระเสรีภาพ พร้อมปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่น ช่วยเหลือ แนะนำ สอบถาม ปัญหาจากบริบทสภาพจริงเชิงประจักษ์ในการทำงาน สถานศึกษาควรพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจ ในรูปแบบของการนิเทศ มีศูนย์เครือข่ายการนิเทศของบูรณาการการทำงานทั้งภายใน และภายนอก ใช้แนวคิดการจัดการความรู้ ให้บุคลากรแสดงความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ภายใต้ การบริหารจัดการปัจจัยทรัพยากร 4MS คือ คน เงิน วัสดุหรือวัตถุดิบ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มีความรู้ ความเข้าใจ ในสภาพบริบทปัจจุบันและสร้างอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาให้ทันสมัย สามารถปรับตัวต่อก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะการนิเทศการศึกษาเป็น กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการส่งเสริมคุณภาพการเรียน การสอน เพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ครูก้าวทัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องสร้าง อนาคตภาพทั้งเรื่องการให้ครูผู้สอนมีความเจริญงอกงาม ผ่านการฝึกอบรมด้านหลักวิธีสอน/เทคนิควิธี สอน การใช้สื่อการสอนซึ่งหาได้ในโรงเรียนและท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำนิเทศแบบ ประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ครูมีอิสระ มีความคิดริเริ่ม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กิจกรรมการนิเทศตรงกับความต้องการจำเป็นเพื่อ พัฒนาครู จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งวิทยาการให้เอื้อต่อการดำเนินงาน สอดคล้องกับสำนักนโยบาย และแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็กให้สูงขึ้นในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพนักเรียนให้มี ประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าโดยเน้นการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

2. จุดมุ่งหมายการนิเทศ มีความมุ่งหมาย เพื่อการสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ เทคนิคการ สอนใหม่ๆ พัฒนาและช่วยเหลือครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้และการแก้ปัญหา ด้าน กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริม สนับสนุนศักยภาพบุคลากรในการใช้ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ช่วยประสานงานและสร้างความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงาน เครือข่าย ที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาในการจัดการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เต็ม ตามศักยภาพของการเป็นพลเมืองโลกที่ดี ทั้งนี้เพราะการนิเทศเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทาง การศึกษาให้มีคุณภาพโดยรู้เท่าทันสถานการณ์ สภาพการณ์ นโยบายการจัดการศึกษา เนื่องจาก สภาพสังคมเปลี่ยนไปทุกขณะ การศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคม การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาให้ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ สอดคล้องกับสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ กำหนดนโยบายและมียุทธศาสตร์และมาตรการของโรงเรียนขนาดเล็กเรื่องพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ต้องเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ การบวนการผลิตและ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและภาคเอกชน และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการที่มี ความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

3. บทบาทผู้นำทีม ผู้นำทีมควรมีบทบาทในเรื่องความเข้าใจบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก มีความรอบรู้หลายด้านสำหรับนำไปชี้แนะให้ปฏิบัติได้ง่ายขึ้นสำหรับสถานศึกษา ต้องพัฒนาตนเองจนมีสมรรถนะทั้งด้าน ความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการนิเทศการศึกษา ต้องศึกษา ให้อบรม เข้าใจ กระบวนการของ PDCA ในการนิเทศการศึกษา เป็นบุคคลต้นแบบที่สาธิตและแนะนำ สำหรับการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแก่บุคลากร เป็นผู้นำกลุ่มความเชี่ยวชาญแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล มีกระบวนการที่ทั้งเรื่องเป้าหมายกระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ สร้างและใช้มิติใหม่ๆผ่านการนิเทศการศึกษาในการพัฒนาการศึกษา เข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรของสถานศึกษาอย่างครอบคลุมทุกด้าน เป็นโค้ช (Coach) และพี่เลี้ยง (Monitor) เป็นบุคคล Facilitator ที่รอบรู้ เป็นผู้ฝึกสอนและเป็นวิทยากรที่บรรยายแก่ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เป็นทั้งผู้นำและผู้รับการนิเทศการศึกษา ควรเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะให้บุคลากรมีความมั่นใจในความรู้ ความสามารถของตนเอง ใช้การสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู (PLC: Professional Learning Community) เพื่อถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น แนวทาง อย่างมีเหตุผลของผลการนิเทศ และต้องสร้างสมรรถนะแก่ครู ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการประยุกต์ใช้ มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมุ่งหวังจะพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยอาศัยพื้นฐานความร่วมมือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้ เสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยศึกษานิเทศก์, 2562)

4. ขอบข่ายการนิเทศ ควรดำเนินการในเรื่อง การบูรณาการเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่น เพื่อนำสู่การสร้างหน่วยการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงลึกให้แก่บุคลากร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาผู้เรียน การยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด การบริหารจัดการและการจัดการฝึกอบรมการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพของบุคลากร การสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจแบบองค์รวมของการนิเทศการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการนิเทศการศึกษา รวมทั้งต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบท ชุมชน วิถีชีวิต การใช้เครือข่ายเพื่อการนิเทศ (Networking for Supervision) ทุกระดับทั้งในระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ ระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ บนพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายออนไลน์ (Using ICT and Online Technology for Supervision) เพื่อช่วยในการนิเทศและการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และประหยัด ที่ทั้งนี้เพราะการนิเทศการศึกษามีเป้าหมายหลัก คือ คุณภาพการศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญกับคุณภาพหรือประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นภารกิจ

นิเทศจึงต้องดำเนินการในประเด็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การสนับสนุนเครื่องมือ สื่อและอุปกรณ์การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนางานสนับสนุนวิชาการ และการดำเนินงานตามนโยบาย สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญกานต์ พวงพะยอม ได้วิจัย เรื่อง “ทิศทางการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2560 – 2569)” ผลการวิจัย พบว่า ขอบข่ายของการนิเทศ จะมีแนวโน้มคือเป็นการใช้สื่อ/เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศและการพัฒนางานสนับสนุนวิชาการ วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การนิเทศด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ควรศึกษาทิศทางอนาคตภาพด้านขอบข่ายของการนิเทศในประเด็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (เพ็ญกานต์ พวงพะยอม, 2562)

5. รูปแบบของการนิเทศ ควรใช้รูปแบบของการนิเทศ คือ การพูดคุยชี้แนะตัวต่อตัวเป็นรายบุคคล (Face to Face) แบบผสมผสาน แบบจิตอาสา เพื่อส่งเสริม สนับสนุนสร้างความพยายาม สร้างความก้าวหน้า การนิเทศการศึกษาอย่างเป็นทางการแบบมีทิศทาง แบบพัฒนาตนเอง (Self-Directed) สำหรับครูที่ทำงานได้อย่างอิสระ แบบ POLCA มีการนิเทศการศึกษาแบบรายกลุ่ม ใช้การนิเทศการศึกษาแบบทางตรง (Direct Supervision) สำหรับครูที่มีประสบการณ์น้อย ใช้การนิเทศการศึกษาแบบทางอ้อม (Non-Direct Supervision) สำหรับครูที่มีความเชี่ยวชาญ ศักยภาพสูงและประสบการณ์มาก ใช้การนิเทศการศึกษาผ่านการให้คำปรึกษา อบรม ประชุม ระดมสมอง สานิต สัมมนา สังเกตการสอน ใช้การนิเทศการศึกษาผ่านการจัดนิทรรศการ การเขียนบทความวิจัย การเขียนและศึกษาเอกสาร สามารถนิเทศการศึกษาผ่านกระบวนการ PLC ให้เกิดการสะท้อนคิด และใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการเปรียบเทียบรูปแบบการนิเทศการศึกษา และใช้การนิเทศการศึกษาแบบฝังตัว ที่สำคัญต้องใช้ความยืดหยุ่นและพิจารณาบริบทการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการนิเทศการศึกษา ต้องมีการวิเคราะห์ความแตกต่างรายบุคคลของครูเป็นพื้นฐานการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษา มีการสำรวจความต้องการจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการเปรียบเทียบรูปแบบการนิเทศการศึกษา และมีการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล เพื่อเป็นสารสนเทศที่เชื่อมโยงหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องปฏิรูปการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเทคนิควิธีการช่วยเหลือสนับสนุนครู จึงควรหลากหลายและมีคุณภาพ และควรคำนึงถึงความสามารถในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพที่แตกต่างกันทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ แรงจูงใจ ความรับผิดชอบและความผูกพันในภาระหน้าที่ ความต้องการในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และปัญหาในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ วงศ์ก้อม ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ 6องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) ดำเนินการนิเทศ 3) สื่อและเทคโนโลยี 4) ประเมินผล 5) การมีส่วนร่วม และ 6) การปรับปรุง (อดุลย์ วงศ์ก้อม, 2552)

6. เทคนิคการนิเทศ ควรใช้เทคนิคการนิเทศ ประกอบด้วย ใช้สุนทรียสนทนา สร้างแนวคิด แนะนำเชิงบวกแก่ผู้รับการนิเทศการศึกษา ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อช่วยการสื่อสารและสร้างเครือข่ายที่รวดเร็ว ใช้การวินิจฉัยสภาพปัญหา แนวทางแก้ไข กำกับติดตาม ตรวจสอบ เหมือนคลินิก ใช้การเป็นโค้ช และเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ช่วยสอน แนะนำตามศักยภาพของผู้รับการนิเทศการศึกษา ใช้การสะท้อนเปรียบเทียบความสำเร็จและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา ใช้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Supervision) ใช้กระบวนการเปิดชั้นเรียน (Lesson Study Open) เพื่อสร้างสมรรถนะบทเรียนร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ ใช้ระบบที่มีการแลกเปลี่ยน ให้ข้อมูลย้อนกลับ ระดมสมองคิดร่วมกัน บอกจุดเด่น จุดด้อย สร้างความสบายใจ ประสพการณ์ การคิดสร้างสรรค์เชิงบวก แบบกัลยาณมิตร การใช้พื้นที่ของสถานศึกษา ห้องเรียนที่สร้างบรรยากาศ สามารถเอื้ออำนวยความสะดวก ใช้กระบวนการ PLC บูรณาการกับบริบทสถานศึกษา สร้างแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ลี้กิจเจริญผล ได้วิจัยเรื่อง “การนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูภาษาอังกฤษ” ผลการวิจัย พบว่า มีการประยุกต์เทคนิคการนิเทศที่หลากหลาย เป็นการส่งเสริมทัศนคติการสอนภาษาอังกฤษที่ดีให้แก่ครู การสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับของผู้นิเทศ และใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยสนับสนุนในการนิเทศ (ศิริวรรณ ลี้กิจเจริญผล, 2559)

7. การประเมินผลการนิเทศการศึกษาคควรจำแนกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การประเมินตามเป้าหมายของ สพฐ. และการประเมินตามเป้าหมายของสถานศึกษา ใช้วิธีการประเมินผลการนิเทศการศึกษา โดยมีการลงพื้นที่จริงๆ เรียกว่า “การประเมินตามสภาพจริง” (Authentic Assessment) มีการประเมินผลด้านความสำเร็จของภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการกำหนดช่วงระยะเวลาในการประเมินเป็นหลายระยะ คือ ขณะดำเนิน และสรุปเมื่อเสร็จโครงการนิเทศการศึกษา เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบประเมินผลการนิเทศการศึกษา ควรมีการรับและส่งข้อมูลย้อนกลับของทุกภาคส่วนจากผู้เรียน และผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา ควรนำผลการประเมินการนิเทศการศึกษา มาศึกษาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของสามารถ ทิมนาค ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลิคแมน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย” ผลการวิจัย พบว่า ขั้นตอนการประเมินผลการนิเทศ เป็นองค์ประกอบของ “AIPDE Model” ซึ่งเป็นรูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลิคแมน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย ประกอบด้วย 5 ขั้น ขั้นที่ 1 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing: A) ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Information: I) ขั้นที่ 3 วางแผนการนิเทศ (Planning: P) ขั้นที่ 4 ปฏิบัติการนิเทศ (Doing: D) ประกอบด้วยกระบวนการนิเทศการสอน 3 ขั้น คือ 1) การประชุมก่อนการสังเกตการสอน 2) การสังเกตการสอน 3) ประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการสังเกตการสอน และขั้นที่ 5 ประเมินผลการนิเทศ (Evaluating: E) (สามารถ ทิมนาค, 2553)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กใน ทศวรรษหน้า โดยผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 7 ประเด็นของการนิเทศ การศึกษา สามารถนำมาสรุปเป็นแผนผังภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 อนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า

สรุป

การวิจัยเรื่องอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กใน ทศวรรษหน้า ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอน 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันการนิเทศการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก 2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1 และ 3) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 และ 3 โดยผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และพิจารณาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) สรุปผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นที่ นำมาพิจารณาเป็นแนวทางในการดำเนินการของการนิเทศการศึกษาในอนาคต ครบคลุม 7 ประเด็น คือ หลักการนิเทศ จุดมุ่งหมาย บทบาทผู้นิเทศ ขอบข่ายการนิเทศ ภาระงานการนิเทศ รูปแบบของการนิเทศการศึกษา และเทคนิคการนิเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรเน้นให้มีการบริหารจัดการ การนิเทศที่เป็นรูปธรรม ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เช่น การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม กระบวนการนิเทศ การประเมินผล และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมุ่งให้เกิดผลต่อการจัดการศึกษา และมุ่งสู่ตัวนักเรียนเป็นสำคัญ

1.2 รัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณ โดยการเพิ่มงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมักประสบปัญหาทางการเงิน เช่น ขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดสรรงบประมาณเพิ่มจะช่วยให้โรงเรียนมีทุนในการพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการนิเทศและการจัดการเรียนการสอนในอนาคต เช่น การใช้ระบบออนไลน์ในการเก็บข้อมูลการนิเทศและการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ จัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสามารถเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้ที่ทันสมัย

1.3 ควรส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจในเรื่องการนิเทศ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้รับรู้ รับทราบ เข้าใจถึงกระบวนการและความสำคัญของการนิเทศ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่ง ในการเสริมสร้างคุณภาพการจัดการศึกษา ควรกำหนดนโยบายด้านจุดเน้นการนิเทศ กำหนดบทบาทของผู้นิเทศให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และทำให้การนิเทศประสบผลสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา โดยการฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพครูและศึกษานิเทศก์ หรือผู้นิเทศ เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ สำหรับการนิเทศและการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้แอปพลิเคชันการเรียนการสอน การใช้สื่อออนไลน์ รวมถึงการใช้เครื่องมือในการติดตามและประเมินผลที่ทันสมัย ฝึกฝนความสามารถในการสื่อสารและการสร้างความร่วมมือ และการทำงานร่วมกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง และนักเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างครูและชุมชน การนิเทศในอนาคตจะมุ่งเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือระหว่างครู ชุมชน และผู้บริหาร ดังนั้น จึงควรมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันในเชิงบวก พัฒนาทักษะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ต้องได้รับการฝึกฝนให้สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในห้องเรียนไปสู่การเรียนออนไลน์ การปรับตัวให้เข้ากับข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร หรือการปรับตัวในสถานการณ์โรคระบาด การพัฒนาความยืดหยุ่นในกระบวนการสอน การเตรียมครูให้มีความยืดหยุ่นในการออกแบบบทเรียนและวิธีการสอนจะช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนได้ตามความต้องการของนักเรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2.2 ควรวางแผนบรรจุประเด็นการนิเทศการศึกษาทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ หลักการนิเทศ จุดมุ่งหมายการนิเทศ บทบาทหน้าที่ผู้นิเทศ ขอบข่ายการนิเทศ รูปแบบการนิเทศ เทคนิคการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ ตามแผนยุทธศาสตร์ระยะกลาง เพื่อนำไปสู่แผนปฏิบัติการประจำปีทั้งระดับหน่วยงานต้นสังกัดหรือระดับสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ผู้ที่มีความสนใจอาจดำเนินการวิจัยซ้ำ (Replication) เน้นเจาะลึกไปที่ประเด็นการนิเทศ ประเด็นใดประเด็นหนึ่งจาก 7 ประเด็น ด้วยวิธีการวิจัยและเทคนิคการวิจัยอื่นที่เหมาะสม เพื่อการได้ ข้อมูลที่ถูกต้องและมีผลการวิจัยที่ชัดเจน ตรงประเด็นการนิเทศยิ่งขึ้น

3.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงอนาคตในเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับการศึกษา เช่น การจัดการเรียนการสอน การสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู (PLC) การบริหารสถานศึกษา ฯลฯ หรือการนิเทศโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยนำข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ประกอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ จัดการศึกษา สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.3 ควรศึกษาวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาอื่นๆ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก เช่น รูปแบบการจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน รูปแบบการบริหาร จัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการของนักเรียน รูปแบบการสร้างหลักสูตร เฉพาะที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบ เป็นต้น

3.4 ควรศึกษาวิจัยโดยให้ครูและผู้บริหารได้สร้างแนวปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ผ่าน ประเด็นการนิเทศการศึกษาทั้ง 7 ประเด็น คือ หลักการนิเทศ จุดมุ่งหมายการนิเทศ บทบาทหน้าที่ผู้ นิเทศ0 ขอบข่ายการนิเทศ รูปแบบการนิเทศ เทคนิคการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ อังคะนาวัน และอภิสรณ์ ภาชนะวรรณ. (2561). การนิเทศการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าสู่ยุค ไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*, 8(2), 193-210.

เพ็ญกานต์ พวงพะยอม (2562). ทิศทางการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยในทศวรรษ หน้า (พ.ศ. 2560 – 2569). (ปริญญาณิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาและภาวะผู้นำ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศิริวรรณ ลีกิจเจริญผล. (2559). การนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ภาษาอังกฤษ. (ปริญญาณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สามารถ ทิมนาถ. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลี๊กแมน เพื่อพัฒนา สมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย. (ปริญญาณิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยศึกษานิเทศก์. (2562). *แนวทางการนิเทศภายใน โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *สามทศวรรษโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2558-2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อดุลย์ วงศ์ก้อม. (2552). รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. (ปริญญา
นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.